

דִּרְשֵׁתִּי קִרְבָּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • השיעור נמסר בבית הכנסת פרי מגדים, צפת ת"ו • במוצ"ש פרשת שופטים, תשפ"ו

אלול – ראשי תיבות "אהוב למעלה ונחמד למטה"

כותב המגלה עמוקות: אלול ראשי תיבות – אהוב למעלה ונחמד למטה. טוב, אז איפה העבודה צריכה להיות? כותב המגלה עמוקות: העבודה צריכה להיות ב'נחמד למטה'. למה? כי ברגע שאתה נחמד למטה, אוטומטית אתה אהוב למעלה. 'אהוב למעלה' לא צריך לעבוד עליו, זה משהו שאתה מקבל אותו אחד פלוס אחד. אבל העבודה שלנו צריכה להיות ב'נחמד למטה'. ככל שבן אדם יהיה נחמד למטה, ככה בעזרת השם הוא יהיה אהוב למעלה. וזה כל העבודה של חודש אלול.

הארץ פנים – עבודת אלול של גדולי ישראל

וככה היה עבודה אצל הרבה מגדולי ישראל, שבחודש אלול הם פשוט יצאו מהשגרה שלהם. מה שהיה נראה שהם כל הזמן היו קשוחים – דווקא בחודש אלול הם האירו פנים בצורה שאי אפשר לתאר. מה אפשר לפעמים לזכות בהארץ פנים שבן אדם עושה!

בנוסף, אי אפשר גם לתאר כל זכות שבן אדם עושה. אחרי הכל, כמה שאנחנו מדברים על זה, אבל עדיין, אתה יודע, בתוך הלב שלנו יש לנו איזו הרגשה שזה לא זה כל כך. וגם אם זה עובד, אז זה רק על משהו אחר, לא עלי. אני לא מרגיש שהמעשים שלי באמת משפיעים.

הסיפור שבספר "עמק המלך" – הדיבוק והאלמנה

סיפר בספר עמק המלך (רבי נפתלי הירץ בכרך, תלמידו של מהר"י סרוג, מתלמידי האר"י הקדוש. בשער ט"ז פרק מ"ה): היתה איזו אישה אחת אלמנה, שנכנס בה איזה דיבוק, והיה מצער אותה צער עד שהיא הייתה מאבדת את ההכרה מרוב הצער שהוא ציער אותה. כשהיא הייתה מתעוררת, הייתה כולה חלשה, לא יכולה לזוז. אחרי שקצת טיפה מתחזקת – עוד פעם מצער אותה צער גדול. ולא ידעו מה לעשות. בני המשפחה הלכו לאר"י ז"ל, שיבוא ויציא את הדיבוק מהאלמנה הזאת.

האר"י ז"ל לא יכל, היה עסוק מאוד. שלח את התלמיד שלו, רבי חיים ויטאל, שילך להוציא את הדיבוק מהאישה הזאת. לימד אותו את כל השמות, ייחודים, נידוים, חרמות – כל מה שצריך לעשות, ושלח אותו.

רבי חיים ויטאל הגיע, איך שהוא נכנס לחדר, ישר האישה הזיזה את הפנים שלה. ואמר לו רבי חיים ויטאל: "למה הזזת את הפנים?" אומר: "כי רשע לא יכול להסתכל על פנים של צדיק". אומר לו רבי חיים ויטאל: "תחזיר את הראש בחזרה, תסתכל עליי". ואז הוא אומר לו: כמה זמן הוא כבר בעיניו? אומר לו: "אני עשרים וחמש שנה בעיניו". רודפים אחריי שלושה מלאכי חבלה יום ולילה, מכים אותי מכות נוראיות על העוונות שעשיתי פה בעולם הזה". ופירט שם את העוונות [זה לא מתאים פה לכולם, אז אני לא מזכיר].

ואמר לו: "ומתי התיקון ייגמר?" אמר לו: "אולי בעוד מאה וחמישים שנה, התיקון הזה ייגמר". וואיי, הוא היה בצער גדול מאוד. ואז הוא אומר לו: "אבל משפט רשעים בגיהנום שנים עשר חודש!" אמר לו: "נכון, זה כשיגיע לגיהנום. הבעיה שאני עוד לא מגיע אפילו לגיהנום".

טוב. אומר לו רבי חיים ויטאל: "תגיד לי, ומה האישה הזאת אשמה שנכנסת בה?" "אני אגיד לך מה היה. היא איזה בוקר אחד, לפנות בוקר, רצתה להכין לבעלה ארוחת בוקר שיהיה מוכן. לקחה את המצית, ניסתה להדליק ולא הלך, לא נדלק לה. ניסתה, ניסתה, – לא נדלק. מהעצבים שהיה לה לקחה את המצית, זקקה את זה על הרצפה, והיא אמרה שזה יהיה לשטן. ובאותו רגע נתנו לי רשות להיכנס בתוך הגוף שלה".

אומר לו רבי חיים ויטאל: "ובשביל דבר כזה נותנים רשות לצער את האישה בכזה צער נורא?" אומר לו: "לא, זה רק הקש ששבר את גב הגמל".

העוון שלה זה משהו אחר. האישה הזאת אין תוכה כברה. כשבני הבית וכולם היו מספרים בליל הסדר סיפור יציאת מצרים, היא הייתה אומרת: 'איזה שטויות סיפור יציאת מצרים' – בלב שלה היא הייתה אומרת את זה – 'זה לא אמיתי בכלל. מה, אלוקים קרע את הים? עשר מכות? מה פתאום נהיה דם, פתאום נהיה צפרדעים? אה, זה סתם סיפורי סבתא זה, זה לא קרע את הים, לא הוציא אותנו'. היא לא הייתה מאמינה בלב שלה.

ועל זה מגיע לה עונש, אבל חיכו לה – כשהיא זרקה את המצית, נתנו לי רשות להיכנס לתוך הגוף שלה".

אומר לה רבי חיים ויטאל: "תגיד, את מאמינה שאלוקים הוא כל יכול?" אומרת: "כן, אני מאמינה". "את מאמינה שאלוקים עשה עשר מכות, קרע את הים?" אומרת: "כן, אני מאמינה". "תתחרטי על מה שחשבת". "אני מתחרטת חרטה גמורה". אומר לו רבי חיים ויטאל ז"ל לנשמה: "זהו, היא תיקנה את התיקון, עכשיו תצא".

אומר לו: "לא רוצה לצאת". אמר את כל השמות שמסר לו האר"י ז"ל – אמר לו: "תצא מהאצבע הקטנה של הרגל". שתי דקות – יצא. אבל הוא היה מגיע

עדיין מהחלון, היה צועק לה מהחלון, מהדלת. ואז רבי חיים ויטאל הלך להאר"י ז"ל, סיפר לו מה שהיה. אומר לו האר"י ז"ל שיבדקו את המזוזות. בדקו את המזוזות והתברר שיש שם רק פלסטיק, אין בכלל מזוזה. שמו מזוזה, והדיבוק הזה הפסיק להגיע.

ככה מספר את הסיפור הזה בספר עמק המלך.

"זה עבד!" – גם אמונה שנראית כלום

אני קורא את הסיפור הזה, אני אומר לעצמי: תאר לך, אם אני בא לבן אדם עם פטיש של חמישה קילו ואני אומר לו "תגיד לי, אתה מאמין שיש אלוקים?" – אומר: "כן, אני מאמין". בטח שהוא יגיד! זה נקרא להאמין? אם יגיד לי לא – הוא גמור. מת. אז מה, מה זה "אתה מאמין"?

כשרבי חיים ויטאל, אחרי שהיא סובלת כולה חולאים, ורבי חיים ויטאל אומר לה "את מאמינה שאלוקים כל יכול?" – מה היא תגיד לו? "לא מאמינה...", טוב אז תמשיכי לסבול. אז היא אמרה שהיא מאמינה. תגיד, אתה מאמין לכוז אישה שהיא מאמינה, זה נקרא אמונה בכלל? ואף על פי כן, אתה רואה – זה עבד! הדיבוק יצא.

מה זה אומר? שגם אם אתה אומר לעצמך: "תשמע, כל האמונה שלי זה רק מתוך ייסורים, כאילו אני מאמין" – אף על פי כן זה עובד! מה שנראה לך ממש כלום – תדע לך שבשמיים זה מאוד יקר.

לכן צריך מאוד בחודש אלול כל חיזוק שאתה יכול לקחת. אין דבר כזה בחז"ל משהו שהוא קטן. אין קטן! המושג הזה, קטן, צריך להיעלם לנו. אתה מסתכל בחז"ל ואתה רואה שכל דבר הוא יקר מאוד מאוד. ולכן העבודה שלנו – צריך מאוד מאוד להתחזק בחודש אלול, לחטוף, להיות נחמד למטה. ככל שתהיה נחמד למטה, ככה בעזרת השם תהיה אהוב למעלה.

הילד הקירח של עזר מציון

עוד איזה שבועיים שלושה יהיה פה בעזרת השם מלא מודעות של 'עזר מציון' עם הילד הזה הקירח, שהם צריכים תרומות לעזר מציון. את הסיפור הזה מספר אותו הרב צבי נקר. הילד הזה מהתמונות הוא כבר נשוי, יש לו כבר שני ילדים. קוראים לו יעקב אלמליח.

הוא סיפר ככה: הוא היה ילד, והשם ירחם חלה במחלה, ומחמת כל הטיפולים נשרו לו כל השערות, והוא הפסיק לבוא לתלמוד תורה. למה? הוא קרח, והוא פחד שכולם יצחקו עליו.

יום אחד מתקשר אליו אחד החברים שלו, שואל אותו: "יעקב, למה אתה לא בא לתלמוד תורה?" אומר לו: "מה זה, אני מתבייש לבוא, שלא יצחקו על הקרחת שיש לי".

שבע וחצי בבוקר למחרת דופק בדלת חבר שלו – כולו קרחת! פשוט עם מכונת גילוח גילח את כל הראש שלו, עשה קרחת. אמר לו: "אני ואתה אותו דבר. בוא איתי ונלך לתלמוד תורה, אתה תשמור עליי ואני אשמור עליך". וככה היה, ושניהם הלכו לתלמוד תורה. צחקו עליהם, אבל שניים זה יותר נחמד מאחד.

ואומר: אחרי שבוע וחצי ראיתי שחבר שלי ברוך השם כבר מסתדר, אז כבר הפסקתי להתגלח, וגדלו לי השערות בחזרה. והוא ברוך השם התסדר, הרגיש כבר בנוח בתלמוד תורה. וסוף הסיפור – אני בסוף התחתנתי עם אחותו של יעקב הזה, אני בסוף נהייתי גיסו של יעקב הזה.

ועקב הזה גם כן הבריא, והוא אמר לעזר מציון: "תשאירו את התמונה שלי פה. זאת תמונה מרגשת, שמתוך זה אנשים יתרגשו, יתרמו כסף". נו, ומה הרווחתי מזה? הרווחתי מזה שהרופאים אמרו שמחמת הטיפולים שהוא עשה הוא לא יזכה לעולם לילדים, וברוך השם, החסד שעשיתי עם עזר מציון בתמונה שלי – ברוך השם כבר יש לי שני ילדים.

בחודש אלול – העבודה שלנו, להיות נחמד למטה. ככל שתהיה נחמד למטה, אוטומטית אתה אהוב למעלה.

הרב שטיינמן שנתן את דירתו לחתן

יש עוד סיפור אני אומר לכם, אבל זה הסיפור תפור עלינו – אני מרגיש על כל אחד ואחד שיושב פה, שבבילו הסיפור הזה.

הרב שטיינמן היה בצעירותו גר בשווייץ. יום אחד הוא פוגש את אחד החברים שלו מהישיבה. "חתן, אתה עוד שבועיים מתחתן, למה אתה לא מחייך?" הוא אומר לו: "מה אני אחייך? אני עוד שבועיים מתחתן, אין לי דירה איפה לגור. אני אעשה חתונה, נו, ואחרי חתונה לאיפה אני הולך?" אמר לו: "מה, אין פה כלום?" אמר לו: "אני הפכתי בית בית, הסתובבתי אני ואשתי – אין! אין כלום".

אומר לו הרב שטיינמן: "טוב, אני אתן לך תשובה מחר, אולי נמצא לך איזה משהו". ולמחרת קורא לו הרב שטיינמן: "מצאתי לך בית". "איפה?" "בוא, בוא

האחים שלי, כל האחיות שלי, כולם נשרו. לא נשאר זכר במשפחה שלנו. אני היחידה שנשארת חרדית, והתחתנתי עם אברך. הוא לומד כל היום תורה, וברוך השם יש לנו כבר שלושה ילדים. אם יש לי משהו בחיים, זה מהמילים הטובות שנתת לי, ונתת לי אמן".

כמה בן אדם יכול לזכות פה, פה בעולם הזה ובעולם הבא, מי יכול לתאר? מי יכול לתאר איזה זכויות בן אדם יכול לזכות פה כשהוא נחמד למטה? אוטומטית אתה רשום למעלה, אהוב למעלה. אוטומטית אתה אהוב למעלה. לכן החודש הזה, חודש אלול, בן אדם באמת יקח את עצמו בידיים, באמת להתחזק בזה מאוד מאוד.

"הירא ורך הלבב" – בפרשת שופטים

בפרשה שלנו מופיע שכשיצאו למלחמה, מגיע כהן משוח מלחמה ומכריז: מי האיש אשר ארש אישה ולא לקחה, בנה בית ולא חנכו, נטע כרם ולא חיללו. מי האיש הירא ורך הלבב – ילך וישב לביתו.

מה זה ירא ורך הלבב? מחלוקת. לפי רבי עקיבא כפשוטו – מפחד. יש לי פחד. אתה פוחד? תלך הביתה. למה? אתה תגרום שכל החיילים יהיה להם פחד, אז תלך הביתה. לפי רבי יוסי הגלילי לא, הכוונה עבירות שבירו.

טוב, תראה, עכשיו בוא נתאר לעצמנו שאיזה אחד – הכהן מגיע, אומר: מי שיש לו פחד לא מגיע לפה. "פחד? לי יש פחד? מה אתה מדבר? אני גומר את כל הערבים, קוצץ את כולם". טוב, הוא יצא למלחמה, אבל כשאתה יודע שאתה נמצא בקרב – נו, מה חשבת, שזה צחוק? שמה פתאום הוא קיבל פחד. הוא אומר: סליחה, אני מתחרט, אני רוצה לחזור הביתה. מה עכשיו עושים? אוהו! יש שוטרים מיוחדים שמפוצצים אותו מכות. כן, מקפחים לו את רגליו. אין, אין. הגעת לפה, גמרנו, זהו, נגמר הסיפור, תצא. מה זה? אין פחד, נגמר פה הפחד, זהו, עד פה. אני לא מבין, אז למה ההוא שאמר אתמול שהוא מפחד שחררתם אותו, ואני היום גם פוחד – מה ההבדל?

"אלוקים בחר בך" – ברגע שנכנסת, אתה יכול להצליח

בשבילנו זה חיזוק גדול מאוד. כל עוד שכן אדם לא נכנס לסיפור, סימן שאלוקים עוד לא בחר בו. אבל ברגע שאלוקים נתן לך את זה בליבך שאתה הולך על זה, זאת אומרת שאלוקים יודע יש לך את הכוחות, אתה תצליח. אבל באמצע יש משהו מפסיק. יש איזה משהו באמצע שזה לא מסתדר – זה כבר עצת היצר. כי ברגע שאלוקים נתן לך את האפשרות שאתה יכול להצליח, אתה חייב להצליח, אין מצב. וגם אם תרצה לחזור אחורה, אין אחורה יותר.

ולכן כל אחד מאיתנו באמת ידע – בוא נתחזק באמת. רק תיכנס. אם נכנסת בתוך אלול, תדע שאלוקים בחר בך. אלוקים רוצה אותך, רוצה את העבודה שלך, רוצה את התשובה שלך. ושנודע, כמו הסיפור שסיפרנו, שכל דבר קטן שבקטנות, כמה יכול להשפיע למעלה בשמים. אבל אחרי הכל, העבודה שלנו בחודש אלול – באמת להיות אהוב, שיהיה נחמד למטה, ואוטומטי בעזרת השם נזכה להיות אהובים למעלה.

פתיחת ההיכל – נחת רוח לבורא עולם

כמו שאנחנו מזכירים כל שנה, מחר בעזרת השם יש פתיחת ההיכל של כל עולם התורה. איזה דבר גדול! איזה נחת זה לבורא עולם בדור כזה שפל, שרודפים אחרי בחורי ישיבות, ואומרים תורה לא תורה, יש כזה צער גדול בעולם, ויש בזיונות וניסיונות וקשיים ובלאגן, ואל תשאל – ואף על פי כן רצים ללמוד תורה. איזה נחת, אני אומר לכם! אנחנו לא רואים את זה פה, אבל איזה נחת זה לבורא עולם.

הרב אלישיב בספר דברי אגדה אומר: למה השטן מתבלבל כשתוקעים בשופר? נכון, אתה נמצא בפרי מגדים, כמה אתה רואה פה אנשים? מאה אנשים? אה, מה זה מאה אנשים? זה כלום. אם אני אקח עכשיו איזו חללית, אני מעלה אותך למעלה, משמה אתה רואה – מוציא את כל הגגות של כל בתי כנסיות, כל הישיבות, אתה מלמעלה מסתכל, אתה רואה כולם לומדים תורה. מה אני אגיד לך? כולם מתבלבלים! כולם. הוא מלמעלה רואה את כל עולם התורה.

איזה דבר, איזה נחת זה לבורא עולם. גם חודש אלול, מסכת חדשה, עולם חדש, שזה כזה דבר שמחה לבורא עולם. אז מחר באמת זה עת רצון גדול – גם אלול, גם עת רצון, גם פתיחת ההיכל.

יזכה אותנו השם שנזכה שכל הבנים, בנות, כולם יזכו להיות עובדי השם אמיתיים. שכל הבחורי ישיבות והאברכים בעזרת השם יהיה להם חשק ושמחה בלימוד תורה, זיכרון טוב, חברות טובות בעזרת השם, רבנים טובים, כן יהי רצון. שנזכה בעזרת השם לישועות גדולות, לברכות מרובות, שנזכה בעזרת השם לכתיבה וחתימה טובה, לברכות, מילוי כל משאלות ליבנו לטובה ולברכה, שנזכה למשיח ברחמים מתוך תשובה אמיתית, אמן ואמן.

תראה". הכניס אותו לבית, מראה לו בית עם שתי מיטות, מקלחת, שירותים, יש ארון. איזה יופי. "כמה זה עולה שכירות?" אמר לו: "בלי שכירות". "לכמה זמן?" "אין זמן. עד שתמצא דירה. כשתמצא דירה, אתה יכול לצאת".

הוא שמח מאוד. אחרי שבועיים התחתן, איזו שמחה גדולה הייתה לו, והוא הלך לגור בדירה הזאת. זו הייתה הדירה של הרב שטיינמן. והרב שטיינמן ביקש מהגבאי של בית הכנסת אם הוא יכול, הוא ואשתו, לגור בעזרת נשים. הם היו אז בתוך השנה הראשונה של הנישואים שלהם. הם גרו שמה חצי שנה. ואחרי חצי שנה הבן אדם ההוא מצא איזו דירה, וברוך השם הם חזרו לבית שלהם.

לא יודע. אני קראתי את הסיפור הזה, אני קורא אותו, אני אומר: יש פה משהו לא נורמלי, או אנחנו או הרב. לא יודע מה, משהו פה לא מסודר. אתה מבקש מבן אדם: "אתה יכול, אם אתה הולך למכולת, על הדרך שאתה עובר, תעשה לי טובה", אומר: "איפה טובה? אין לי זמן".

על הדרך שאתה עובר, אני מדבר איתך – אין לו זמן. לתת את הבית שלך למשך חצי שנה, כשאתה גם לא יודע מתי זה ייגמר, אין תאריך. פחד פחדים! משהו מוכן לגור בעזרת נשים? מה זה? בקורונה לא היינו רוצים לישון בעזרת נשים. מי ישן בעזרת נשים? ועוד שנה ראשונה?

אין אני יכול לעשות טוב לאנשים. אחר כך אתה שואל: איך ייתכן שהרב הזה מברך, נותן עצות, והכול עובד טוב? אה, כאילו זה נשמע כאילו אוטומטי. כי אתה יודע, אין בחינם בעולם. מה שכן אדם משקיע, שמה הוא קוצר.

המורה והתלמידה המזונחת

סיפרה איזו מורה אחת: "הייתי עדיין רווקה, נכנסתי ללמד בכיתה ו'. באמצע השיעור הראשון הגיעה איזו בת אחת, היא נראית מזונחת מאוד, גם כל השיעור לא הקשיבה, בעטה בקירות, היא לא הייתה פה.

נגמר השיעור, הלכתי לחדר מורות, התעניינתי אצל המורות מכיתה א' עד כיתה ה': מי זאת הבת הזאת? אמרו לי: 'אה, זה בת, אין לה תקנה'. 'למה אין תקנה?' 'זי ילדה שההורים עובדים מהבוקר עד הלילה, שני ההורים. יש להם בבית אחד עשר ילדים, גרים בבית של שני חדרים'."

מה את מצפה שיצא מכאלו ילדים? עזבי, אנחנו כל השנה העברנו את השנה הזאתי וגמרנו. זה מה שעשינו, גם תרצי אין לך כלים להתמודד עם הבעיה הזאת.

המורה אומרת: לא. אני לא, אני אטפל בה. "למחרת הגעתי ואמרתי לילדה: יש פה דפים ללכת למזכירה לצלם. היא אומרת לי הילדה: 'אני? את בטוחה שזו אני?' 'כן כן, את. אני רוצה שאת תלכי למזכירה לצלם את זה'. הלכה למזכירה וצילמה, וחזרה.

למחרת אמרתי לה: אני צריכה פה לעשות כמה מדבקות על הכיתה, קחי כסף, תלכי לחנות, תקני מדבקות. 'אבל איזה מדבקות?' מה שאת קונה אני מאוד שמחה, אני אוהבת את הטעם שלך. מפה לשם, מדיבורים ועוד איזו מטלה ועוד – פה ראיתי שנדלק לה האור בעיניים. ואז אמרתי לה: את רוצה ללמוד? היא אומרת: כן, אני רוצה ללמוד. התברר שהיא כשרונית משהו ברמה! תוך כמה זמן היא הגיעה כמעט לבנות הטובות בכיתה, הטובות שיש. כתבתי מכתבים להורים: הילדה שלכם כל כך פורחת, עולה. וככה אולי עבר חצי שנה.

אחרי חצי שנה הילדה לא הגיעה. יום אחד עבר, אמרתי: קורה. יום שני עבר והילדה לא הגיעה. התקשרתי להורים, האבא ענה. שאלתי: איפה הילדה? הוא אומר: ראינו שאנחנו לא מסתדרים, החלטנו לשלוח אותה לפנימייה". והמורה שואלת: היא שמחה שם? 'כן, ברוך השם, טוב לה שמה, בינתיים היא שמחה'. וזהו, בזה נגמר הסיפור.

"מאז, מאותו זמן, עברו בערך חמש עשרה שנים. אני התחתנתי כבר, עברתי לגור במקום אחר, ברוך השם נולדו לי ילדים. ויום אחד החלטתי לרשום את הילדים שלי באיזה מעון. הייתי צריכה לעבוד, ואז התעניינתי אצל אנשים איפה יש מעון. אמרו לי: יש פה איזו מנהלת שמחזיקה איזה מעון, משהו – מסירות על הילדים משהו ברמה גבוהה מאוד. כדאי לך, אם יש מקום שמה כדאי לך להירשם אצלה במעון הזה. ואני רשמתי את הילדים למעון הזה. ובאמת כבר אחרי כמה ימים רואים את ההשקעה.

אני מעולם לא לקחתי את הילדים שלי, פשוט הבנות הגדולות הן לקחו והן החזירו, אני הייתי בעבודה. יום אחד קיבלתי חופש מהעבודה והחלטתי שאני הולכת למעון. הגעתי למעון, אמרתי למנהלת: תודה רבה על העבודה, על המסירות שאת עושה פה, רואים את ההשקעה. היא אומרת לי: 'אני מאוד אשמח אם תיכנסי אצלי הביתה'.

נכנסתי אצלה הביתה. היא אומרת לי: 'את מכירה אותי?' אמרתי לה: 'לא, אני לא מכירה אותך'. 'אז חכי פה שנייה'. היא נכנסה לחדר, אחרי כמה דקות היא יצאה, הביאה שקית עם כמה פתקים. 'תקראי את הפתקים'. אני רואה את הכתב שלי! אני מסתכלת – זו היא? כמעט התעלפתי שזו היא. אמרתי: לא יכול להיות! 'מורתי, רציתי להגיד לך: אנחנו גדלנו בבית – בשפה שלנו, בית מסכן. אחד עשר ילדים בתוך שני חדרים. את יודעת מה זה, לא מציאותי לגדל כאלו ילדים. כל